

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobu **L. M.**, bývajúceho v B., zastúpeného JUDr. J. R., advokátom v M., proti žalovanému **W.**, so sídlom M, IČO: X, o zaplatenie 450 € s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 5C 82/2011 a na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 1NcC 44/2011, v konaní o vylúčenie sudcov Krajského súdu v Žiline z prejednávania a rozhodovania veci, takto

r o z h o d o l :

1. Sudcovia Krajského súdu v Žiline Mgr. K. B., JUDr. E. Č., JUDr. M. D., JUDr. M. J., JUDr. Z. J., JUDr. J. K., JUDr. E. M., JUDr. V. P., JUDr. P. P., JUDr. T. R., JUDr. V. S., JUDr. E. Š., Mgr. N. T., JUDr. R. U., JUDr. J. U. a JUDr. M. U. **n i e s ú v y l ú č e n í** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 1NcC 44/2011 (veci Okresného súdu Martin sp. zn. 5C 82/2011).

2. Sudcovia Krajského súdu v Žiline JUDr. O. B., JUDr. M. B., JUDr. J. B., JUDr. D. C., Mgr. F. D., JUDr. Y. D., J. K., JUDr. E. K., JUDr. J. M., JUDr. L. M., JUDr. I. N., JUDr. M. N., JUDr. A. P., JUDr. K. P., JUDr. F. P., JUDr. M. R., Mgr. M. Š., Mgr. Z. Š., JUDr. G. V. a JUDr. D. W. **s ú v y l ú č e n í** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 1NcC 44/2011 (veci Okresného súdu Martin sp. zn. 5C 82/2011).

O d ô v o d n e n i e :

V konaní o zaplatenie 450 € s príslušenstvom, ktorá je vedená na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 5C 82/2011 (na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 1NcC 44/2011) uplatnil žalovaný okrem námietky zaujatosti voči sudcom okresného súdu aj námietku zaujatosti voči všetkým sudcom Krajského súdu v Žiline a to z dôvodu, že JUDr. L. M. je otcom žalobcu a pracuje na tomto súde ako sudca. S poukazom na túto skutočnosť žalovaný

mal za to, že je tu dôvodná pochybnosť o nezaujatosti namietaných sudcov a preto žiadal o vylúčenie z prejednávania a rozhodovania tejto veci všetkých sudcov Krajského súdu v Žiline.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Žiline (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti sudcov krajského súdu z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí. Vychádzal pritom z ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaní vecí, k nezaujatému prístupu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočnosti, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu považovaná za právnu relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu a to :

1. k veci, v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci, alebo
2. k účastníkom konania, ktorý vzťah by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, alebo
3. k zástupcom účastníkov konania, ktorý vzťah by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod bodom 2.

Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanej veci alebo taký jeho osobný vzťah k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom, ktorý by pri všetkej nožnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na vec a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania vecí buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prejednanie vecí pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania vecí pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prejednanie vecí nestranným súdom je len povinnosť (nadriadeného) súdu prejsť každý návrh

oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03). Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ktorá je uvedená ústavným zákonom č. 23/1991 Zb, čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uverejnenej pod č. 460/1992 Zb.), treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno skutočne iba výnimočne a z naozaj závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. Pri posudzovaní týchto dôvodov (ich analýze) v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu a inštruktívnu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) k danej problematike.

ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vznikáť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania, resp. aj k ich zástupcom. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného

sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokúvania a rozhodovania veci), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESLP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k danej veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08).

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležitá, ale nie rozhodujúca; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje.

Pokiaľ žalovaný videl okolnosť zakladajúcu možnosť vzniku pochybností o nezaujatosti namietaných sudcov v tom, že otec účastníka konania - žalobcu pracuje na Krajskom súde v Žiline ako sudca, nadriadený súd považuje za potrebné najprv uviesť, že táto

skutočnosť bez ďalšieho vylučuje pre uvedený vzťah k účastníkovi sudcu JUDr. L. M. z prejednávania a rozhodovania veci. *Len samotná uvedená skutočnosť* nemôže byť však bez ďalšieho (a priori) dôvodom na vylúčenie ostatných sudcov uvedeného súdu z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

Vzťahy medzi sudcami navzájom sú založené na profesionalite. Chýbal by tu preto objektívny základ zaujatosti namietaných sudcov v prípade, že by samotný spomenutý *sudca* JUDr. L. M. bol *účastníkom v konaní*, kde by títo ostatní sudcovia rozhodovali, ak ich vzájomný vzťah by bol výlučne len kolegiálnym (ak ich vzťah uvedený rámec neprekročil). Ak by z takéhoto základu bol totiž vyvodzovaný opačný záver, teda pochybnosti o tom, či títo ostatní sudcovia budú schopní nezaujato a spravodlivo rozhodovať, znamenalo by takéto posudzovanie vlastne, že výlučne pracovný a kolegiálny vzťah medzi sudcami súdu vo všeobecnosti prezumuje porušovanie sudcovských povinností a zásad sudcovskej etiky. Ak rámec týchto vzájomných vzťahov neprekročí hranicu profesionálnosti a kolegiálnosti, nemožno mať bez ďalšieho pochybnosti o ich nezaujatosti. *Až v prípade, že by uvedený vzájomný vzťah prerástol cez rýdzo profesionálny rámec* a nadobudol charakter bližšieho osobného (napr. priateľského) vzťahu, išlo by o okolnosť vzbudzujúcu opodstatnené pochybnosti o nezaujatosti a teda o dôvod pre vylúčenie sudcu či sudcov z prejednávania a rozhodovania veci (k tomu porovnaj napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. apríla 2010 sp. zn. 1 Nc 8/2010).

Uvedené závery neplatia len na prípad, keď je sudca príslušného súdu účastníkom konania (priamy vzťah), ale aj pri existencii *odvodeného (sprostredkovaného) vzťahu*, keď účastník konania je blízkym príbuzným sudcu tohto súdu, ku ktorému sudcovi rozhodovať majúci sudca či sudcovia majú blízky osobný vzťah. V tejto spojitosti Najvyšší súd Slovenskej republiky dáva do pozornosti nález zo 14. júna 2011, č. k. III. ÚS 105/2011-74, kde ústavný súd o. i. vysvetlil svoj názor na bližšie než len kolegiálne vzťahy medzi sudcami vo vzťahu k nezaujatosti sudcov. Jeho podstata je podaná na strane 17 nálezu. Podľa ústavného súdu je „nevyhnutné pri hodnotení prípadných pochybností o nezaujatosti sudcov konajúcich v tej - ktorej veci vziať zreteľ aj na vzťahy medzi sudcami pôsobiacimi na jednom súde, kde majú spoločné pracovisko. Pokiaľ sudcovia určitého súdu majú rozhodovať právne veci, v ktorých ako účastníci konania vystupujú osoby im blízke alebo osoby blízke ich kolegom - sudcom pôsobiacim na tom istom súde, je potrebné s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu venovať zvýšenú pozornosť významu týchto okolností a skúmať aj

intenzitu z toho vyplývajúcej pochybností týkajúcej sa nezaujatosti konajúcich sudcov. Súčasne je nevyhnutné dbať na podstatu a význam práva na nestrannosť a zaujatosť sudcu. V tejto súvislosti sa žiada poznamenať, že medzi sudcami ako kolegami na jednom pracovisku často vznikajú aj bližšie než len kolegiálne vzťahy, čo môže viesť k oprávneným pochybnostiam o ich nestrannosti v prípadoch, v ktorých majú rozhodovať o veciach, na ktorých výsledku môžu mať ich blízki kolegovia osobný, ekonomický či iný záujem“.

Pokiaľ ide však len o samotné kolegiálne vzťahy, tak tieto nielen judikatúra Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (porovnaj napr. uznesenia z 25. marca 2011 sp. zn. 1 Nc 18/2011, z 15. apríla 2011 sp. zn. 1 Nc 26/2011, zo 14. júla 2011 sp. zn. 1 Nc 39/2011) nepovažuje za objektívny základ na konštatovanie zaujatosti; rovnako tomu je aj v rozhodovacej činnosti ústavného súdu. Napríklad v náleze z 24. februára 2011, sp. zn. IV.ÚS 345/09 vyslovil ústavný súd názor, že samotné kolegiálne vzťahy medzi sudcami nemôžu byť dôvodom na spochybnenie ich nestrannosti a na ich vylúčenie z prerokovania veci z toho dôvodu. V inom náleze (z 26. augusta 2010, č. k. IV. ÚS 124/2010-41) ústavný súd uviedol, že kolegiálne vzťahy, ak nie sú ďalšie okolnosti signalizujúce možnú nestrannosť sudcu, v zásade nie sú dôvodom na spochybnenie jeho nestrannosti, a to takej intenzity, aby boli dôvodom na jeho vylúčenie z prerokovania veci z tohto dôvodu. V uznesení z 20. októbra 2010, č. k. I. ÚS 352/2010-6 ústavný súd pripomenul, že pracovný, resp. kolegiálny vzťah sudcu nemôže dostatočne objektívne spochybníť jeho nepredpojatosť v takej miere, aby musel byť vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie. Zhodný prístup k uvedenej problematike vzťahu kolegiality vo svojej rozhodovacej činnosti zastáva aj Nejvyšší soud České republiky (porovnaj napr. uznesenie sp. zn. 11 Nd 456/2010 zo 14. januára 2011 a tam označenú ďalšiu judikatúru) a Ústavní soud České republiky (porovnaj napr. IV.ÚS 469/10, I.ÚS 274/09, III. ÚS 229/02).

Z vyjadrení namietaných sudcov Krajského súdu v Žiline a ani z obsahu spisu nadriadený súd nezistil, že by okrem JUDr. L. M. niektorý z ostatných sudcov mal pomer k prejednávanej veci či priamy vzťah k účastníkovi, resp. k zástupcovi. Vzhľadom na už uvedené závery však nadriadený súd venoval pozornosť i tomu, či vzťah týchto ostatných sudcov Krajského súdu v Žiline k sudcovi tohto súdu JUDr. L. M. – otcovi žalobcu nepresiahol rámec kolegiálneho vzťahu.

Po posúdení jednotlivých vyjadrení sudcov vrátane ich doplňujúcich vyjadrení Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že z vyjadrení sudcov Krajského súdu v Žiline uvedených vo výroku 1. tohto uznesenia nemožno vyvodit' záver o tom, že by vzťah týchto sudcov k otcovi žalobcu – sudcovi JUDr. L. M. presiahol profesionálny (kolegiálny) rámec. Vzhľadom na absenciu dôvodu, pre ktorý by mohli vzniknúť pochybnosti o tom, že títo sudcovia v predmetnej veci nebudú postupovať nezaujato a neutrálne, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol tak, že sudcov uvedených vo výroku 1. tohto uznesenia z prejednávania a rozhodovania tejto veci nevylúčil.

JUDr. L. M., ktorý je otcom žalobcu, je pre tento svoj príbuzenský vzťah z prejednávania a rozhodovania veci vylúčený. Ostatní sudcovia Krajského súdu v Žiline, t. j. JUDr. O. B., JUDr. M. B., JUDr. J. B., JUDr. D. C., Mgr. F. D., JUDr. Y. D., J. K., JUDr. E. K., JUDr. J. M., JUDr. I. N., JUDr. M. N., JUDr. A. P., JUDr. K. P., JUDr. F. P., JUDr. M. R., Mgr. M. Š., Mgr. Z. Š., JUDr. G. V. a JUDr. D. W. uviedli či zopakovali vo svojich vyjadreniach skutočnosti, ktoré svedčia o ich priateľskom vzťahu k JUDr. L. M. – otcovi účastníka konania. Aj keď JUDr. L. M. nie je účastníkom konania v predmetnej veci, vzhľadom na jeho blízky príbuzenský vzťah k žalobcovi a priateľský vzťah spomínaných sudcov k nemu vznikajú objektívne pochybnosti o nezaujatosti uvedených sudcov pri prejednávaní a rozhodovaní tejto veci. Existencia vzťahu relevantného v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. k žalobcovi je u týchto sudcov odvodená od ich blízkeho osobného vzťahu k otcovi tohto účastníka. So zreteľom na tieto skutočnosti Najvyšší súd Slovenskej republiky sudcov Krajského súdu v Žiline vymenovaných vo výroku 2. tohto uznesenia vylúčil z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

Rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 8. novembra 2011

JUDr. Milan D e á k, v.r.
predseda senátu

Za správnosť:

Hrčková Marta

